

תורה אור

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת ויחי

תשפ"ד

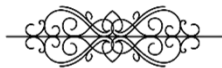
ד"ה "לא תהיה משכלה" (א)

תורה אור משפטים, דף עח עמודה ד

לומדים יקרים,

השבוע אנו מפרסמים את חלקו הראשון של הביאור של ד"ה "לא תהיה משכלה" לפרשת משפטים, הכולל את השיעור הראשון וחציו של השיעור השני על המאמר. בעז"ה בשבוע הבא נפרסם את הביאור על חציו השני של המאמר.

תוכן עניינים

3.....ארץ החיים - הארץ העליונה

6.....האהבה והיראה שבאדם - הם מתנת אלוקים

9.....עבודת האדם - לקבוע מחשבתו באלוקות

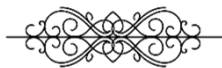
12.....משכלה ועקרה - דמיונות שווא

***

16.....ריקון וניקוי כלי הקיבול

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימיך אמלא". הנה מודעת זאת, כי יש למעלה בחינת ארץ החיים, שממנה נשפע חיים ומזון לכללות נשמות ישראל, "לאהבה את ה'", "לעשות כל מצותיו", "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", חיים אמיתיים. דוגמת ארץ הלזו התחתונה הגשמית, שמצמחת כל מיני מגדים להחיות בהם נפש כל חי חיים גשמיים, וזולתה אין קיום וחיות לכל הדורים עליה. כי לא יועיל הון ועושר זהב וכסף, אם לא יהיה צמח האדמה חס ושלום. וכך כל חיות רוחני הנמשך לאדם לתורה ולעבודה, הכל הוא על ידי ארץ החיים העליונה, וכמו שכתוב: "בארצות החיים" (ומה שכתוב 'בארצות', היינו כי יש ארץ עילאה וארץ תתאה, דהיינו כנסת ישראל דלעילא וכנסת ישראל דלתתא, כי

ארץ החיים - הארץ העליונה

ושלום. כידוע, כל כמה שכסף הוא דבר חשוב קשה לאכול אותו. האדמה היא שבילנו מקור חיים, היא התמצית של החיים, החיים שלנו קשורים באדמה. בהמשך, אדמו"ר הזקן יסביר שהשאלה היא מה הם המקורות הבסיסיים של החיים, התשתית שממנה כל בסיסי החיים צומחים. וכך בכל חיות רוחני הנמשך לאדם לתורה ולעבודה, הכל הוא על ידי ארץ החיים העליונה. התשתית של בסיס החיים היא ארץ החיים של העולם עליון. כשם שבאדמתנו שלנו הדברים צומחים מן האדמה, כך יש מקור המצמיח את הצמח של החיים הרוחניים, והמקור הזה נקרא מלכות דלעילא, ארץ החיים של מעלה, שמשם הדברים צומחים.

וכמו שכתוב: "בארצות החיים" (תהילים קטז, ט), כלומר הביטוי במקרא הוא 'ארצות החיים'. (וכאן הוא מעיר: ומה שכתוב 'בארצות', ומדוע לא בארץ החיים? היינו כי יש ארץ עילאה וארץ תתאה, כלומר גם בארצות החיים יש ארץ עליונה וארץ תחתונה, יש מדרגות בארץ. דהיינו מה שנקרא גם כנסת ישראל דלעילא וכנסת ישראל דלתתא, כי גם

"לא תהיה משכלה ועקרה בארצך, את מספר ימיך אמלא" (שמות כג, כו). הנה מודעת זאת, כי יש למעלה בחינת ארץ החיים. למעלה נמצא מקור החיים, שהוא נקרא 'ארץ החיים' של מעלה, שממנה נשפע חיים ומזון לכללות נשמות ישראל, "לאהבה את ה'" (דברים יא, כב), "לעשות את כל מצותיו" (דברים כח, א), "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" (ויקרא יח, ה), חיים אמיתיים. יש את הארץ התחתונה, הארץ שלנו, ויש את מקור החיים, שורש החיים. ארץ החיים הזו היא למעשה המקור, ומשם יש לנשמות ישראל את כח החיים שלהם.

דוגמת ארץ הלזו התחתונה הגשמית, שמצמחת כל מיני מגדים להחיות בהם נפש כל חי חיים גשמיים, וזולתה אין קיום וחיות לכל הדורים עליה. כשם שיש את הארץ הגשמית שלנו, הארץ התחתונה, שממנה ומכוחה אנחנו חיים בעולם הזה, כך יש את הארץ הרוחנית – וגם הארץ הזו מצמיחה דברים. כי לא יועיל הון ועושר זהב וכסף, אם לא יהיה צמח האדמה חס

גם למעלה יש בחינת כנסת ישראל, כי ישראל עלו במחשבה). ונקרא בשם 'ארץ', כי כמו ארץ הלזו הגשמית, אין כח צמיחתה מצד עצמה אלא מן הזריעה, וכח הצומח אשר ניתן בה להיות ממנה ועל ידה נגדל ונצמח כל הזרעים שבתוכה. כך החיים הרוחניים הנמשכים ונשפעים מארץ החיים, הם נמשכים ממקור וחיי החיים ברוך הוא, כי הוא הנותן כח בארץ להוציא צמחה.

איננה מצמיחה רק מכח עצמה, למרות שיש בה את כל מה שהצמחים זקוקים לו. כדי להצמיח דברים היא צריכה שיהיה בתוכה זרע; ולמרות שמהאדמה יוצאים כל הזרעים, בכל זאת היא גם צריכה לקבל זרעים.

כך החיים הרוחניים הנמשכים ונשפעים מארץ החיים, הם מצד אחד נמשכים ממקור וחיי החיים ברוך הוא, כי הוא הנותן כח בארץ להוציא צמחה. במקום אחר האדמו"ר הזקן מאריך בעניין הזה, והוא אומר שהיכולת של האדמה להצמיח תלויה במאמר "תדשא הארץ דשא עשב" (בראשית א, יא). האדמה מצמיחה משום שיש בה כח שנותן לה את האפשרות להיות מקום של צמיחה, כח שנותן לה את האפשרות להצמיח. זהו הצד האחד, שהיא כשלעצמה, כהווייה – היא איננה מצמיחה. זאת אומרת שיכולת ההצמחה של האדמה היא איננה דבר מכני, אלא זהו איזשהו כוח שטמון בה.

לפעמים ההדגשה הזו והחלוקה בין המכניזם של פעולה מסוימת לבין ה-'כוח' של דבר מסוים נראית כפולה ומכופלת, אולי יותר מדי. אלא שכשעוסקים בדברים הללו ובעולמות הללו, יש נטייה לכך שהאדם יתפס למכניזם, והוא יתעלם מכך שישנם גם כוחות שפועלים בדבר מסוים. בהקשר הזה עולה לפעמים השאלה מה היא נקודת ההבחנה בין

למעלה יש בחינת כנסת ישראל, כי ישראל עלו במחשבה. זאת אומרת שגם כשאנחנו מדברים על כנסת ישראל, יש את כנסת ישראל שאנחנו מתארים כקיבוץ היהודים שחי בעולם הזה, ויש את כנסת ישראל דלעילא. כנסת ישראל דלעילא היא התמצית, השורש של נשמות ישראל בדרגה יותר גבוהה. זאת מפני שנשמות בני ישראל עלו במחשבה, כלומר שבסיסם הראשון, מקור החיים שלהם הוא בדרגה גבוהה יותר).

והעניין הזה, המהות של הארץ העליונה, נקרא בשם 'ארץ'. הדימוי לארץ הגשמית איננו רק משום שמדובר בתשתית. בארץ יש בסיסים, דרכים, לעבד את האדמה ולהתייחס אליה. האדמה היא איננה רק הקרקע שאנחנו בונים עליה בניינים, אלא היא המקום, הדרך, ההצמחה שמצמיחה האדמה. כי כמו ארץ הלזו, שלנו, הגשמית, אין כח צמיחתה מצד עצמה. אמנם הארץ היא המקום שממנו הכל צומח, שהרי הכל יונק מן האדמה, אך יחד עם זאת הארץ איננה יכולה להצמיח את הדברים מעצמה, אלא מן הזריעה, וכח הצומח אשר ניתן בה להיות ממנה ועל ידה נגדל ונצמח כל הזרעים שבתוכה. אם כן, הארץ מצמיחה מכח שני דברים, שכל אחד מהם הוא עניין לעצמו: מצד אחד האדמה זקוקה לזרעים, ומצד שני יש בה את הכח להצמיח, והיא זקוקה גם לו. האדמה

הוא שהאקספרימנט, הניסוי, היה במידה מסוימת מרושל, או שהיו טעויות במכשיר, או שהיו חומרים זרים בתוך העניין, או החולה קיבל דלקת ממין אחר וכן הלאה. בעיקרו של דבר, אני מניח שדברים פועלים באופן כמעט מכני: אני לוחץ במקום אחד, אז אני יודע שיש תגובה במקום האחר.

הקושי שיש בעניין הזה הוא שבנקודה הדתית לא מספיק ללחוץ על כך וכך כפתורים, כיוון שגם כשאני לוחץ עליהם שום דבר לא מחייב שתהיה תגובה כזו וכזו. כשאדם עוסק בקבלה וכיוצא בזה, ששם לכאורה יש מכניזם גדול ומורכב מאוד של עולמות ועניינים, תמיד יש אפשרות להגיע למחשבה שהם בעצם גם כן סוג של מכשירים. אני לוחץ על כך וכך כפתורים – ונכון שהם כפתורים דלעילא, אבל לכאורה בסך הכל הם פועלים באותו האופן.

להבדיל, לפעמים אדם יכול לחשוב כמו עכבר במעבדה, שלוחץ על מתג ומקבל את האוכל שלו. האדם חושב שאם הוא יתפלל כך וכך הוא בעצם לוחץ על המתג הזה, ואז יצא לו מלמעלה הדבר שמגיע לו בתמורה. אני בטוח שהעכבר יכול להיות מאוד מאוכזב אם אחרי שהוא לוחץ על המתג לא יוצא לו הגרגיר או האגוז שצריך לצאת. הוא בטוח שמשוהו קרה; הוא יגיד שהסדר של העולם לא בסדר, או שהמכונה התקלקלה.

בזה שהאדמו"ר הזקן מדגיש את הכח האלוקי שממלא את הדבר, הוא בעצם מוציא ממנו את המכניות שלו. זה לא עניין מכני שעשיתי כך וכך, וממילא אני

כישוף ומאגיה, לבין דת? למעשה, גם כל כישוף תופס את עצמו בעצם כחלק ממדעי הטבע. אני לא מדבר עכשיו על כבודו של המדע, ועל מהו באמת ההבדל בין המכשף לבין איש המדע; לפעמים מדובר רק בהבדל של איזה סוג של חלוק לובשים. הנקודה הזו נכונה לגבי היסטוריה של תולדות הידע בכלל: היה זמן שאיש המדע היה מתחפש למכשף לשם כבודו, ולפעמים גם לשם הגנתו המקצועית. המאה השש עשרה והשבעה עשרה, עם ההתחלות של המדע, עומדת על הגבול שיש ביחס לכמה אנשים בעניין הזה. אדם כמו פאראצלסוס למשל, הוא איש שאיננו יודעים בדיוק אם הוא היה מכשף או איש מדע, מכיוון שהוא עומד בתווך בין אלה לאלה; וזה עוד בלי לדבר על האלכימאים וכיוצא בהם.

בכל מיני תרבויות פרימיטיביות, הרופאים המקומיים הם בדרך כלל גם המכשפים המקומיים. גם כשהם משתמשים בדרכים קונבנציונליות וטבעיות, הם עדיין פועלים כמכשפים. הבגדים שלהם משתנים בהתאמה ממקום למקום, לפי העניין.

בסופו של דבר, הנקודה היא שגם המאגיה תופסת את עצמה כמדעי הטבע. לא רק במובן הזה שהיא מטפלת בעולם שהוא ביסודו של דבר בעל חוקיות, אלא גם בזה שהחוקיות של העולם היא חוקיות שהיא הכרחית. כשאני מבחין במשהו ששייך ל'חוקי העולם', ההנחה הבסיסית שלי היא שכשאני עושה דברים מסוימים אני בהכרח מגיע לתוצאות מסוימות. כשאני עושה כך וכך, אלה ואלה יהיו התוצאות, אם התוצאות האלו לא היו פירוש הדבר

אך זאת עבודת האדם לחרוש ולזרוע בה, והיינו כמו שכתוב: "אור זרוע לצדיק", כי "ועמך כולם צדיקים" כתיב, ואינו שם התואר דהיינו מדרגת צדיק אמיתי שנתבאר במקום אחר, אלא רוצה לומר מדרגת 'אדם כשר', שאינו רשע חס ושלום, וכמו שכתוב: "צדיק ורשע לא קאמר".

העליונה, ואז צומח מזה החסד. אני צריך לזרוע בארץ הזו, אני צריך להכניס משהו לתוך הארץ הזו כדי שהיא תצמיח.

כי "ועמך כולם צדיקים" כתיב (ישעיהו ס, כא), ואינו שם התואר דהיינו מדרגת צדיק אמיתי, שנתבאר במקום אחר. כשהוא מדבר כאן על "אור זרוע לצדיק" הוא איננו מדובר על צדיק במשמעות שלו בתניא. שם הוא מעמיד את הצדיק בתור המדרגה של האדם העליון, בכל המדרגות ובכל התפיסות הפילוסופיות של העניין הזה. בתניא הוא מגדיר את הצדיק על שם אמיתות שם התואר, כלומר שהצדיק הוא בעצם הוויה מיוחדת: הוא נולד צדיק, עם כישורים מיוחדים ועם פוטנציאל מיוחד, ואם הוא ירצה הוא יוכל להיות צדיק. במובן מסוים, באותו אופן האדם נולד עם הכישורים שלו להיות אדם, ואם מאיזו שהיא סיבה הכישורים הללו לא יפותחו – הם פשוט לא יגיעו לידי מימוש.

בתוך מערכת הכישורים של האדם יש מערכות מורכבות, אחדות מהן הן אוניברסליות. לכל אדם יש למשל את היכולת לסוג מסוים של מחשבה מופשטת שמאפשרת קריאה וכתובה, אבל אם לא ילמדו אותו לקרוא ולכתוב הוא לא יגיע למדרגה של קריאה וכתובה. הדבר הזה נכון לא רק לגבי אדם אחד אלא גם לגבי עם שלם, לגבי גזע שלם, שמעולם לא מגלה למשל את העניין של הכתיבה. ועדיין, באשר הם בני-אדם – כאשר ילמדו

מגיע לתוצאות כאלו וכאלו, אלא הנקודה של היחס בין האדם העושה ובין הקב"ה היא נשאר נקודה חשובה בכל העניינים הללו. המנגנונים האלו הם אמנם מנגנונים, אבל הם אינם מנגנונים אוטומטיים. הכישוף, המאגיה של העשייה, איננה קיימת בתוך העניין הזה.

האהבה והיראה שבאדם - הם מתנת אלוקים

אם כן, גם בארץ החיים העליונה כמו בארץ התחתונה יש את כוח הצומח, הכוח שבא מלמעלה ומאפשר לדברים לצמוח. אך זאת עבודת האדם לחרוש ולזרוע בה. בארץ הזו יש כוח אלוקי שנותן לה את האפשרות להצמיח. אבל כדי שהיא תצמיח פירות, על כל פנים פירות ראויים, צריך לעבוד את האדמה. אם אינני עובד את האדמה היא תוציא רק קוץ ודרדר, אם בכלל. והנקודה כאן היא שזה נכון לא רק בארץ הזו הגשמית, אלא גם בארץ החיים העליונה. כלומר, גם בארצות החיים, אם האדם איננו חורש ואיננו זורע – שום דבר לא יצמח.

והיינו כמו שכתוב: "אור זרוע לצדיק" (תהילים צז, יא), שגם שם מדובר על העניינה של הזריעה. יש מאמרים ארוכים שקשורים לעניין של "זרעו לכם לצדקה" (הושע י, יב), והוא אומר: איפה אני זורע את הצדקה? את הצדקה אני זורע בארץ

כשר', שאינו רשע חס ושלום. כלומר הצדיק שהוא מדבר עליו כאן זה מי שאנחנו נכנה אותו בתור 'אדם הגון' מישראל שהוא איננו רשע – אם כי גם זה לא כל כך קל להיות.

וכמו שכתוב: ו-"צדיק ורשע לא קאמר" (ברכות ז.). לפני שילד נולד הקב"ה קובע את גורלו, אם הוא יהיה חכם או טיפש, עשיר או עני, עם מי הוא יתחתן ועם מי לא, ואת כל שאר התכונות שלו. אבל הגמרא אומרת שלא נגזר עליו האם הוא יהיה צדיק או רשע, וזהו בעצם העניין של הבחירה החופשית. האדם יכול להחליט אם הוא רוצה להיות צדיק או רוצה להיות רשע. מה יעשה מישהו שנגזר עליו מלמעלה להיות גם עני וגם לא חכם, והוא החליט להיות צדיק? אז הוא יהיה צדיק כזה. ואם מישהו שהיו לו את כל הכישורים וכל התכונות, החליט דווקא להיות רשע? אז הוא יהיה רשע. הוא יהיה גם מוצלח וגם סימפטי וגם יפה תואר, אבל עדיין יהיה רשע. כלומר, זה החלק הקב"ה איננו קובע לאדם מראש, אלא האדם קובע לעצמו.

אדמו"ר הזקן מביא את כל העניין הזה כדוגמא לכך שהביטוי של 'צדיק' בהקשר הנוכחי הוא איננו הגדרה של צדיק במשמעות המדויקת שלו, אלא של צדיק מול רשע במובן של הבחירה. בהגדרה הזו אדם יכול להיות היום בגדר של צדיק, ומחר בגדר של רשע. כפי שהוא מראה, המונח 'צדיק' הוא מונח רב משמעי: יש לו משמעות טכנית ומדויקת מצד אחד, ויש לו גם משמעות הרבה יותר רחבה, והתופעה הזו נכונה גם לגבי מונחים רבים

אותם את הדבר הזה, הכישרון הזה שכבר נמצא בהם יצא לפועל. זוהי מדרגת האדם, הפוטנציאל האנושי של האדם כאדם, ובאותו אופן הוא מתאר את העניין של הצדיק באמיתות העניין, שהוא זה שאם הוא יתפתח הוא יהיה צדיק.

אחד הנושאים המרכזיים בספר התניא הוא העניין של הבינוני, והוא מתאר אותו באריכות גדולה. כדי שהאדם יגיע למדרגה הזו – וכמו שבעל התניא מגדיר זוהי מידת כל אדם, זאת אומרת שכל אדם מסוגל להגיע למדרגה הזו – הבינוני צריך להיות אדם שהוא איננו חוטא כלל – לא במעשה, לא בדיבור ולא במחשבה – כל ימי חייו. זאת אומרת שהבינוני הוא לא האדם הממוצע. לעומת הבינוני, הצדיק בתניא הוא משהו לגמרי אחר – זה הסופרמן שלנו, זוהי המהות של ה'על-אדם'. אלה שמגיעים לדרגה הזו הם מעטים, וכמו שכתוב: "ראיתי בני עליה והם מעטים, אם אלף הם... אם שניים הם... אם אחד הוא..." (סוכה מה:). זאת אומרת שיכול להיות שיש רק מישהו אחד שהוא במדרגה הזו של בני עלייה במשך דור, ולכן מדובר על אישיות מיוחדת במינה.

אבל כשמדובר כאן על הפסוק "ועמך כולם צדיקים", אדמו"ר הזקן מבהיר שלא מדובר על הצדיק באותו מובן שהוא מדבר עליו בספר התניא. כשאנחנו מדברים על "ועמך כולם צדיקים", או על "אור זרוע לצדיק", אנחנו לא מדברים על צדיק במשמעות המוגדרת, במשמעות הפורמלית המדויקת של המושג, אלא על הצדיק במובן שרוצה לומר מדרגת 'אדם

והאור היא אהבת ה' ותשוקתו אליו יתברך הנמשך לאדם, הנה הוא זרוע בארץ החיים לצדיק. פירוש, להיות צדיק ומקושר בה' לדבקה בו. וזאת ישים האדם אל לבו וידע נאמנה ויאמין באמונה שלימה, כי כל אהבה ויראה הנמשכים אליו הוא מתת אלקים, שנותן כח הצומח בארץ העליונה להצמיח אהבת ה' ויראתו על פניו, ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו. ועל כן, כל עיקר עבודתו לא תהיה לאהוב ה' מעצמו, שיהיה הוא העובד והוא האהוב וכו', כי אם כמו שכתוב: "ועבדתם את הוי"ה אלוהיכם", ופירושו לפי פשוטו אינו מובן: וכי הוא יתברך לעבודתנו הוא צריך? וכלום חסר חס ושלום? ו-"אם צדקת מה תתן לו"!
אלא הענין, כי הוי"ה פירושו היה הוה ויהיה, ו-"אני הוי"ה לא שנית" וכולא כקמיה כלא חשיב, ותהיה עבודתכם כל כך עד שבחינה זו תהיה אצלכם בבחינת אלוהיכם, כאלו הוא אלוהיכם שלכם.

אופן שהחקלאי מסתכל על עבודתו: אני לא מצמיח את העגבניות שלי, אלא אני צריך לסייע לתת להן את האפשרות לגדול; אני צריך לעשות את מעשה הזריעה, את מעשה הטיפול, אבל לא אני הוא זה שמצמיח. הכח להצמיח הוא לא הכוח שלי. עגבנייה איננה צומחת מפני שאני עושה עגבנייה, אני לא מייצר אותה, אלא אני רק נותן לה את האפשרות לצמוח ולגדול.

ועל כן, כל עיקר עבודתו לא תהיה לאהוב ה' מעצמו, שיהיה הוא העובד והוא האהוב וכו'. אדם יכול לחשוב ולבנות את עצמו באופן כזה שמייצר אמוציה, שמייצר חוויה מסוימת. אנשים עושים את זה בתחומים ידועים: בן אדם מחקה אמוציה כלשהי, והוא יכול להרגיש שהוא עשה אותה יפה. שחקן טוב, כשהוא צריך לשחק איזשהו תפקיד, הוא נכנס לתוך התפקיד ומייצר את האמוציות של התפקיד, לא רק כתווי פנים. באותו אופן, בן אדם יכול גם לשחק עובד ה' וגם לשחק ירא ה'. הוא יכול לשחק כמו שחקן גרוע ורק ללבוש את הבגדים, ולחשוב שאם

אחרים שמתמשים בהם. אלו לאו דווקא רק שמות תואר בעלמא, אלא גם מונחים אחרים שאנשים משתמשים בהם, והם כוללים את כל התארים שיש להם גם משמעות מוגדרת ומדויקת וגם משמעות כוללת יותר.

כעת הוא ממשיך להסביר את משמעות "אור זרוע לצדיק", והוא מגיע לנקודה קיצונית. מהו אותו אור שזרוע לצדיק? והאור היא אהבת ה' ותשוקתו אליו יתברך הנמשך לאדם, הנה הוא זרוע בארץ החיים לצדיק. פירוש, להיות צדיק ומקושר בה' ולדבקה בו. וזאת ישים האדם אל לבו וידע נאמנה ויאמין באמונה שלימה, כי כל אהבה ויראה הנמשכים אליו הוא מתת אלקים, שנותן כח הצומח בארץ העליונה להצמיח אהבת ה' ויראתו על פניו, ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו. העניין כאן הוא שאהבת ה' ויראת ה' האמיתיים הם אינם מעשה ידי אדם, אלא הם מתנה מן הקב"ה; האדם כשלעצמו הוא איננו עושה אהבה וגם איננו עושה יראה. הוא בעצם אומר שהאדם צריך להסתכל על נפשו באותו

שלי. זה לא שאני עושה טובה לקב"ה כשאני קם בבוקר ומניח תפילין, או כשאני קם בבוקר ולא גונב – למרות שהיום אם אני קם בבוקר והולך לעבודה ולא גונב, זה בעצמו שבח גדול. אני אולי חושב שבעקבות זה מגיע לי משהו, שעשיתי בזה שירות גדול לקב"ה; אלא שעל זה הוא שואל: האם הקב"ה צריך את זה? "אם צדקת מה תתן לו"? ובאותו אופן – "אם חטא מה תפעל בו" (איוב לה, ו)? זה בדיוק אותו דבר - "מה מידך ייקח" (איוב לה, ז)?

עבודת האדם - לקבוע מחשבתו באלוקות

אלא הענין, כי הוי"ה, שם הוי"ה, שהוא התמצית של שם ה', פירושו היה הוה ויהיה, ובעיקרו של דבר "אני הוי"ה לא שנית" (מלאכי ג, ו), כלומר לא השתנית, ומבחינה הזו אין במעשה של האדם לא חסרון ולא יתרון. וכולא כקמיה כלא חשיב, אבל, ותהיה עבודתכם כל כך עד שבחינה זו תהיה אצלכם בבחינת אלוקיכם, כאלו הוא אלוקים שלכם. העבודה היא שהוי"ה יהיה אלוקיכם. הוי"ה זו הבחינה של מופשט מכל מופשט, היה הוה ויהיה שאיננו ניתן לא לטיפול, לא למישוש ולא לאחיזה אנושית. ועדיין, אני צריך להגיע לכך שזה יהיה 'אלוקיכם', כלומר האלוקים שלי.

בעצם, אדמו"ר הזקן אומר שהעבודה היא במעבר כלשהו: מצד אחד אנחנו מחייבים ודורשים את התפיסה של המופשט מכל, תפיסה טרנסצנדנטית, אבל מצד שני אנחנו לא מסתפקים בזה שאדם הגיע להשגה שיש אי שם בגבולות עליונים

הוא רק לובש כך וכך בגדים הוא כבר נהיה שחקן. יש מי שחושב שזו בעיה של תנועות, ולכן הוא מתנועע כך וכך ועושה העוויות, והוא חושב שאז הוא מגיע לעניין הזה. ויש גם מי שעושה את זה באופן יותר עמוק, ולשם כך הוא מייצר בתוך עצמו אמוציה מקבילה, מה שמכונה בעולם המשחק 'שיטת סטניסלבסקי' – שבעצם נוגעת למשחק של הרגשות בתיאטרון.

אם כן, אדמו"ר הזקן אומר שהמטרה היא איננה שהאדם יגיע לכך שהוא ייצור אהבה, שהוא ירגיש 'אני יצרתי אמוציה ראויה – יצרתי אהבה, יצרתי יראה, עבדתי והגעתי עד למדרגה הזו'; כי אם כמו שכתוב: "ועבדתם את הוי"ה אלוקיכם" (שמות כג, כה), ומה זה "ועבדתם"? מה זה אומר לעבוד את ה' ופירושו לפי פשוטו אינו מובן. הביטוי הזה אינו מובן בעצם מהותו. נכון שאנחנו משתמשים בעניין הזה הרבה מאוד, אבל מהי בעצם הנקודה? וכי הוא יתברך לעבודתנו הוא צריך? מה זה אומר שאני עובד את ה'? כשאני עובד בשביל מישהו, הוא הרי היה יכול לשכור פועל אחר שיעשה את העבודה. אבל בינתיים, אני ממלא איזושהי פונקציה, אני ממלא את חסרונו בצורה זו או בצורה אחרת. יכול להיות שאני עובד בשביל מלך גדול, אולי אני בורג קטן, אבל אני עדיין ממלא את חסרונו בצורה זו או אחרת. אבל כיצד ניתן לומר שהקב"ה צריך את עבודתנו? וכלום הוא חסר משהו חס ושלום? וכמו שכתוב: "אם צדקת מה תתן לו" (איוב לה, ז). למעשה, אני לא נותן שום דבר בעבודה

דהיינו שיהיה שורה וקבוע במוח ומחשבה ומורגש ונתפס בשכלו באמת לאמתו כאלו עיניו רואות גילוי אלוקותו יתברך ממש. ועל דרך זה הוא סדר כל השבחים – "אלוקי אברהם" וכו' "הגדול" וכו'. כי "במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו", כי באמת כולא קמיה כלא חשיב, והתלבשותו בבחינת גדולה כביכול ענוה היא. והוא באמת עיקר העבודה, ומכאן עיקר התחלה מלמעלה למטה.

וזהו באמת עבודה גדולה, שיוכל מוחו הגשמי לקבל ולתפוס בו גילוי אלקותו יתברך. והנה בכאן נולדה ונתעוררה מידת האהבה ויראה, ונקראת בשם הולדה,

מוצא ענוותנותו" (מגילה לא.), והוא מסביר את המשפט הזה באופן אחר מפירושו הפשוט: לא שלצד גדולתו יש גם את ענוותנותו, כי באמת כולא קמיה כלא חשיב, והתלבשותו בבחינת גדולה כביכול ענוה היא. מה זאת אומרת שניתן למצוא את ענוותנותו במקום גדולתו? העניין הוא שבמקום שאתה מוצא גדולתו – זו היא בעצמה ענוותנותו. זאת אומרת שזה שבכלל אפשר לקרוא לו 'הגדול הגיבור והנורא' – זו היא ענוותנותו. כל המהויות הללו כמו גדולתו ותפארתו, שהוא כביכול מלביש את עצמו בהן באופן כזה שיהיה בעל משמעות כלשהיא מהבחינה שלנו, כל מה שאני יכול להגדיר את גדולתו – זהו באמת ענוותנותו.

אם אני מסוגל להגיע ולהשיג במחשבה שהקב"ה הוא בלתי מושג, זה לא מפני שאני הגעתי לגדולתו, אלא מפני שאני הגעתי אולי לענוותנותו – שעכשיו אני יכול להגיע להשגה שהוא לא מושג. אמנם אין לנו דוגמא ומשל לעניין הזה, אבל כבר הזכרתי שכשאומרים שהקב"ה הוא מלך העולם, זה כמו שאדם מבוגר ילך ברחוב ויראה את ילדי הגן משחקים, ובאותו זמן חסר להם במשחק מלך – אז הם יגידו למבוגר: 'אולי אתה רוצה לשחק איתנו?'

מהות כזו. העניין של 'אלוקים', הוא שהוא כולל בתוכו את כינוי הקניין, כינוי השייכות ותפיסת השייכות – 'אלוקים שלי', שאני מתייחס אליו, שיש לנו התייחסות הדדית. הנקודה היא שבחינת הוי"ה נמצאת לכאורה במופשט שבמופשט, ואז אין לה שום שייכות, והבעיה היא איך מגיעה התפיסה של המופשט הגמור עד לבחינה של השגה והתייחסות.

ומה זה בעצם בכלל 'אלוקים שלכם'? דהיינו שיהיה שורה וקבוע במוח ומחשבה ומורגש ונתפס בשכלו באמת לאמתו כאלו עיניו רואות גילוי אלוקותו יתברך ממש. אם כן, כל סדר העבודה הוא להביא לכך שהעניין המושג, המהות של העניין האלוקי, יהפכו להיות לממשות. לא לסתם מילה, למושג מופשט, אלא לממשות. התפיסה הזו, ההעברה אל תחום הממשות, היא-היא עבודת ה' עליה הוא מדבר, והיא העניין של 'ועבדתם' שמטרתו היא להגיע לידי כך שיהיה 'הוי"ה' אלוקים.

ועל דרך זה הוא סדר כל השבחים שיש: "אלוקי אברהם אלוקי יצחק אלוקי יעקב" וכו', "הגדול הגיבור והנורא" וכו'. כי "במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה

דבר. יש נושאים שהם בדרגה באמת גבוהה ושדורשים השגה, ואם אני מסביר אותם במושגים יותר פופולריים, אני יכול להגיד שעכשיו אני יודע שאני לא מבין. ברגע שאני משיג את העניין הזה כך שיש איזושהי התאמה אל ההשגה שלי, אז אני יכול לומר שזה הוא דבר שאני לא משיג אותו.

וזהו באמת עבודה גדולה, שיוכל מוחו הגשמי לקבל ולתפוס בו גילוי אלקותו יתברך. כדי שהמוח הגשמי יוכל בכלל לקבל דבר כזה, נדרשת עבודה של 'גייעת נפש וגייעת בשר' – ולו בשביל להשיג משהו מהעניין הזה. עבודת ה' כמו שהוא מגדיר אותה, עבודה שבלב, היא איננה העבודה להגיע לאהבה או ליראה; עבודת ה' הקשה ביותר היא להגיע לאיזושהי תפיסת האלוקי כממשות, זוהי העבודה ש-'הוי"ה' יהיה 'אלוקיכם', שהבחינה של הדבר המופשט תגיע לידי כך שאני אוכל לכל הפחות להתייחס אליה.

והנה בכאן נולדה ונתעוררה מידת האהבה ויראה. בנקודה שבה האדם מגיע לעימות – שם האהבה והיראה נולדות, כלומר הן לא נולדות על ידי זה שהוא עובד על האהבה והיראה. ונקראת בשם הולדה, וכמו הביטוי הדומה שמופיע בנוגע לארץ: "והולידה והצמיחה" (ישעיהו נה, י). ההולדה היא שאני כביכול זה שעושה את הפעולה, ואחר כך היא הולכת וצומחת. זהו אותו אופן שהוא הזכיר לפני כן בנוגע לארץ העליונה: מכח הצמיחה הזו עכשיו יוצא פרי. הפרי הזה עשוי להיות צפוי, אבל הוא לא עשוי; הפרי של העבודה הוא האהבה והיראה, אבל הוא בא מפני שאני

אתה תהיה המלך!'. האם זו גדולתו? זה שהוא מסכים להוריד את עצמו ולהיקרא המלך של גן הילדים זה לא מצד גדולתו, אלא זוהי בעצם ענוותנותו. בעצם, מה שאני תופס בכל תפיסה שלנו שאנחנו תופסים בה את גדולתו, זה בעצם את ענוותנותו. כשאני מגיע לשלב כזה שאני יכול להגיד שאינני מבין ואינני משיג שהוא הגדול הגיבור הנורא וכך הלאה, זה משום ענוותנותו.

והוא באמת עיקר העבודה, ומכאן עיקר התתחלה מלמעלה למטה. כשהוא מדבר על 'הגדול הגיבור והנורא', אלו לא גילויים של העוצמה דלעילא, אלא אלו הם הגילויים של הענווה של מעלה, של זה שהקב"ה מוריד את עצמו עד למציאות שלנו באופן שהוא בר התייחסות. באופן עקרוני, כל כך אין לי תפיסה במהות העליונה כך שאינני יכול בכלל להגיע לאיזה שהוא דיבור עליה – זה אפילו פחות מאשר "דומיה תהילה" (תהילים סה, ב). מתי אני יכול להגיע לאיזושהי נקודת הכרה? כאשר הקב"ה מוריד את עצמו דרגה אחר דרגה, עד שיש לי גילוי כזה שאני מסוגל עכשיו להבין שאינני מבין.

כשיש משהו שהוא באמת נשגב וגבוה מאוד מבינתי, שהוא כתוב בשפה שאינני יכול בכלל להשיג ולהבין אותה, אז אינני יודע שאינני מבין. אם אני רואה מערכת של דברים מופשטים לגמרי, מספרים מופשטים לגמרי, העובדה שאינני מבין היא בעצם חסרת משמעות. אם מישהו יבוא ויעשה לזה פופולריזציה שלב אחרי שלב, עד שהדבר הזה יהיה פופולרי לגמרי, אז אני אתחיל להבין שאני לא מבין שום

כי אהבה ויראה הם בחינת בן ובת, שאהבה היא בחינת בן, כמו שאומר: "זכר חסדו", והיראה היא בחינת בת, וזהו "בת תחילה סימן יפה לבנים" – שצריך לעורר יראת ה' ופחדו תחלה, כי "זה השער לה" כמו שכתוב במקום אחר. מה שאין כן כשאין עבודתו על דרך זו ובחינה זו, רק שרוצה לאחוז במדות אהבה ויראה, להיות אוהב וירא וכו', הנה היא לא תצלח בידו, ולעולם לא יוליד שום אהבה ויראה אמיתיים, כי אם דמיונות שוא, שהוא דבר שאין לו קיום אלא לפי שעה. ונקראת בחינה זו 'משכלה' שיולדת וקוברת, ו-'עקרה' היינו שאינה יולדת אהבה ויראה כלל. וזהו "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך", כי סבת היות בחינות אלו – 'משכלה' ו-'עקרה' – הוא מחמת כי הם 'בארצך', ואינם באים מארץ עליונה.

משכלה ועקרה - דמיונות שוא

כל מה שאדמו"ר הזקן דיבר עד כה, מתאר מצב שהאדם עובד את ה' והעבודה שלו היא לא ניסיון להגיע להתעוררות אמוציונלית, אלא להגיע לתפיסה של התקשרות שמנסה להגיע באיזשהו אופן לבחינת הממשות של הגילוי האלוקי. מה שאין כן כשאין עבודתו על דרך זו ובחינה זו, רק שרוצה לאחוז במדות אהבה ויראה, להיות אוהב וירא וכו', ובמקרה שאדם רוצה להיות אוהב ה' וירא ה' – הנה היא לא תצלח בידו, ולעולם לא יוליד שום אהבה ויראה אמיתיים, כי אם דמיונות שוא. מה שאדם כזה יוליד בתוך עצמו יהיה רק דמיונות שווא. ומה העניין של דמיונות שווא? שהוא דבר שאין לו קיום אלא לפי שעה. אם אדם הגיע להכרה, הגיע לחוויה אמיתית – הרי שחווייה אמיתית צריכה להחזיק. אם החוויה היא עניין שהתלקח באדם פתאום ואחר כך נעלם, אז לפעמים זו בעצם לא דוגמא של אהבה, אלא איזושהי פעולה של הדמיון –

עבדתי – זוהי עבודת האדם שהוא זורע בארץ העליונה, ואז נולד משהו. והוא מסביר שהיא נקראת בשם הולדה, כי אהבה ויראה הם בחינת בן ובת, שאהבה היא בחינת בן, ורמז לדבר כמו שאומר: "זכר חסדו" (תהילים צח, ג). ו-'חסד' הוא לשון זכר, והיראה היא בחינת בת, וגם על כך אפשר למצוא כמה פסוקים, למשל: "אשה יראת ה'" (משלי לא, א).

והוא מעיר: וזהו "בת תחילה סימן יפה לבנים" (בבא בתרא קמא.), שצריך לעורר יראת ה' ופחדו תחלה, כי "זה השער לה" (תהילים קיח, כ) כמו שכתוב במקום אחר, ששם הוא אומר: הרי יכול להיוולד בן תחילה ויכולה להיוולד בת תחילה, אבל כשנולדת בת תחילה זה סימן יפה לבנים מפני שזו הדרך הנכונה של הצמיחה. כשיש דרך אחרת, אז הדרך הזו היא לא הדרך הטובה של הצמיחה. יכול להיות שהאדם יגיע לאהבה לפני שהוא מגיע ליראה, או שהוא יגיע לאהבה והוא לעולם לא יגיע ליראה. אבל עדיין, הדרך הנכונה היא שהיראה קודמת לאהבה, מפני שהיא השער אליה.

כלשהי – למרות שבמציאות לא התרחש דבר. והדמיונות הללו נקראת בחינה זו 'משכלה', שילדת וקוברת. כאן למעשה אדמו"ר הזקן חוזר לפסוק שאיתו הוא פתח – "לא תהיה משכלה" (שמות כג, כו). משכלה היא זו שילדת וקוברת, זאת אומרת שהיא באופן קונסיסטנטי, רציף – 'משכלה'. כל מה שנולד בנפש הזו הם ורק ולדות מתים, מכיוון שהם לא מותירים רושם, לא מוציאים את שנתם, ולפעמים גם לא מוציאים את חצי השעה שלהם. הדמיונות הללו נעלמים מפני שכבר מתחילה לא היה להם בסיס של חיות. ו-'עקרה', היינו שאינה יולדת אהבה ויראה כלל. כשם שיש 'משכלה' כך יש גם 'עקרה' – שעניינה הוא שמלכתחילה שום דבר לא נולד, אפילו לא דמיונות.

וזוהו "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך". והוא אומר כי סבת היות בחינות אלו – 'משכלה' ו'עקרה' – הוא מחמת כי הם 'בארצך', ואינם באים מארץ עליונה. אם אני רוצה לשתול באדמה שלי, הרי שאני יכול להיתקל שם במצבים של 'משכלה' ו-'עקרה'. הנקודה היא שאם זה לא בא מארץ החיים, אם אני מנסה להצמיח את זה בתוך האדמה שלי – אז צומחים לי כל מיני ברואים כאלה, או שלא נולד שום דבר.

קורה שבן אדם מתאמץ להגיע לאיזושהי חוויה, והוא עושה את כל המאמצים ושום דבר לא פועל, החוויה לא מגיעה. כולם מסביב עושים רושם שהם לפחות כביכול בחוויה גדולה, והוא היחיד שיושב שם בלי שום דבר. יש גם דבר שקורה לאנשים, והוא שדבר נולד לפי שעה: נולדת באדם

רק היה נדמה לאותו אדם שהוא אהב את ה' או היה ירא ממנו.

לפני כמאה שנה, הייתה איזו אישה משכילה וחכמה שראתה איזה מאמר חז"ל, והיא אמרה שהמאמר הזה כל כך מרגש אותה עד שהלב שלה מתמוגג. אז עמד איזה מישהו ואמר: זה לא הלב שמתמוגג, זאת קליפת המוח מתמוגגת ונמסה. זאת אומרת שיש דברים כאלה שלאדם נדמה שהוא הגיע לחוויה, אך לפעמים מה שנדמה לו בתור יראה זה פשוט התקף של מלנכוליה, או שהיו לו בעיות בעיכול ואז היה לו דמיונות של אהבה ושל יראה.

איך אני יודע שהדמיונות הללו הם דמיונות? בדמיונות יש שני צדדים: הצד האחד הוא שאין להם שום קביעות, והצד השני הוא שלפעמים אין בהם שום ממשות. אני לא יכול לעשות איתם שום דבר, הם היו טובים בתור אמוציות בלבד. ברגע שיש דבר שהוא חוויה אמיתית, אז הוא צריך ללכת איתי וללוות אותי, לעשות שינויים בתוכי. אם החוויה הזו לא יצרה את השינויים הללו, ונעלמה – אז היא רק דמיונות.

לפעמים, הדבר יכול להגיע עד לכדי דמיון שווא גמור, 'להרות רוח'. יש תופעה שנקראת 'הריון מדומה', שבה נדמה לאשה שהיא בהריון. זה יכול להימשך חודשים, ויש לה את כל הסימנים החיצוניים של הריון – אבל בסוף מתגלה שבכלל לא היה שם שום וולד.

במידה מסוימת, באותו אופן אני יכול לומר שברגע מסוים הייתה לי חוויה

אך הנה יש עוד בחינת עקרה, והוא כענין מאמר רבותינו ז"ל על פסוק "אין לה וולד": "אפילו בית ולד אין לה", ושהיו טומטומים. פירוש, שנסתם כל כך עד שאין לה כלי קיבול לקבל הריון. ועל דרך זה, הנה יש באדם גם כן בחינה זו לעבודת ה', שאינו תופס במוחו ושכלו האמת כאשר הוא מחמת שאין לו כלי מחזיק. כי כנסת ישראל נקראת 'כוס ישועות', שהוא כלי קיבול לקבל החסדים העליונים, ונקרא 'כוס של ברכה' שמקבלת יין המשמח, דהיינו בחינת ההתבוננות הנ"ל. והיינו כשהוא כלי ריקן, מה שאין כן אם מחזיק מקום לעצמו, ונחשב בעצמו ליש ודבר בפני עצמו, ולכן הוא עוסק ברצונותיו לומר כך אני רוצה וכך טוב לי, זה איני יכול לעשות, וכיוצא בדברים, ויש בזה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר.

אחרים – כגון למשל שאין זרע או שיש איזשהו פגם אחר במנגנון, וזה גורם לכך שהאישה תהיה משכלה או עקרה. ועדיין, במקרים הללו המנגנון הפנימי שמאפשר הולדה קיים, וההולדה לא יצאה לפועל מטעם זה או מטעם אחר. אבל ישנם מצבים אחרים, שבהם בכלל שאין רחם, אין בכלל אפשרות להיות בהריון. ועל דרך זה, הנה יש באדם גם כן בחינה זו לעבודת ה', שאינו תופס במוחו ושכלו האמת כאשר הוא מחמת שאין לו כלי מחזיק. יכול להיות שאין בכלל כלי לקבל את הדבר הזה.

כעת הוא מסביר את הנקודה הזו. כי כנסת ישראל נקראת, אחד הכינויים למלכות, שהיא כנסת ישראל, הוא 'כוס ישועות'. כוס זה סמל של המלכות בכל מיני אופנים, בכל מיני הקשרים, שהוא כלי קיבול לקבל החסדים העליונים – ולכן זה נקרא כוס ישועות: הכלי שמחזיק בתוכו את הישועות. ובאופן אחר הוא נקרא 'כוס של ברכה', שמקבלת יין המשמח, דהיינו בחינת ההתבוננות הנ"ל. אם כן יש כזה כלי שהוא אמור לקבל בתוכו את היין.

איזושהי אמוציה, כגון שנדמה לו שהוא באמת תפס איזשהו דבר, ואז מתברר שזה לא היה מעיקרו, שלא היה ולד. זה מה שנקרא 'נפל' – דבר שמת עוד לפני שהוא חי, עוד לפני שהוא נולד.

הנקודה היא שחלק מהבעיות הללו של עבודת ה' הוא שאנשים מנסים להוליד דברים בלי שהם יצמחו בקרקע. אני כל הזמן מנסה לייצר רק משהו שדומה לדבר האמיתי, ועל ידי כך נוצר רק עולם שלם מוטעה של 'פסאודו', והאדם חי בתוך העולם הזה ואין שם שום עניין של מהות. זהו למעשה סוג אחד של עקרה, וכעת אדמו"ר הזקן מדבר על סוג נוסף. אך הנה יש עוד בחינת עקרה, והוא כענין מאמר רבותינו ז"ל על הפסוק שנאמר על שרה "אין לה וולד" (בראשית יא, ל): "אפילו בית ולד אין לה" (יבמות סד.), כלומר, בכלל אין לה רחם, ואפשרות שונה מעט ומעין זו היא שאברהם ושרה היו שניהם טומטומים. והוא לא נכנס כאן להסבר הרפואי של העניין, אלא להסבר הרוחני שלו: פירוש, שנסתם כל כך עד שאין לה כלי קיבול לקבל הריון. ישנם מצבים שבהם יש את הכלי, אבל ישנם פגמים

הגיע לו; אלא הנוקדה היא שהוא כבר מילא את הכל במשאלות הפרטיות שלו, ואז לא ניתן לקבל שום דבר.

אגב, העיכובים הגדולים שיש לאנשים בהרבה עניינים, נובעים למעשה מההנחות המוקדמות שהם מציבים לעצמם מראש לגבי מה שהם רוצים. אנשים מניחים לעצמם כמות עצומה של דמיונות, וכשיבוא איזשהו דבר ממשי – הוא כבר לא יוכל להיכנס, פשוט אין לו מקום מפני שהכל עמוס בדמיונות שווא. אם אני רוצה למצוא איזושהי מציאה, אוצר, ואני מכין את עצמי מראש בדיוק איך זה נראה ואיפה אני אמצא אותו – אני אחר כך אתפלא שאני לא מוצא. אני כל כך מוכן בתוך ההגדרה העצמית, כך ששום דבר לא יגיע.

לפעמים יכול לבוא על האדם חסד מלמעלה, אבל לא באופן שהוא רצה. אני חשבתי שזה יגיע ככה, אני חשבתי שאהבת ה' עושה ככה, אני חשבתי שיראת ה' נראית ככה, ואז אני אדחה כל דבר אחר שיגיע – עד שיקרה בדיוק מה שדמיינתי, דבר שבוודאי לא יקרה.

מישהו אמר פעם שהוא תמהה על העניין של המשיח: את המשיח האמיתי אף אחד לא רוצה, ואילו המשיח שכולם רוצים – הוא בוודאי לא המשיח. כלומר אותו הדבר שהאנשים מדמים ורוצים לעצמם – הוא בוודאי לא המשיח, ולגבי המשיח האמיתי – יכול להיות שאף אחד לא רוצה ואין לו מקום. אם אדם בטוח שאם המשיח לא יקח את השטיבל שלו ויעשה אותו ראש תלפיות, אז זה לא המשיח; ואם כך – איך בכלל יכול לבוא משיח?

והיינו כשהוא כלי ריקן, מה שאין כן אם מחזיק מקום לעצמו, ונחשב בעצמו ליש ודבר בפני עצמו. זאת אומרת שכדי שהכלי יוכל לקבל בתוכו ברכה או ישועה או יין, הוא צריך להיות כלי שמוכן לקבל. אבל כשהוא איננו מוכן לכך הוא איננו יכול להכיל בתוכו את כל הדברים הללו, ולכן הוא עוסק ברצונותיו, לומר כך אני רוצה וכך טוב לי, זה איני יכול לעשות, וכיוצא בדברים. ויש בזה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר. לא מדובר כאן על זה שמישהו הוא אגואיסט, אלא מדובר כאן על העניין של עבודת ה' – שאדם מגיע לעבודת ה', אבל הוא עדין קובע תנאים. יש אנשים שחצי מהעניין שהם מקדישים לבית הכנסת זה איך יהיה המושב שלהם, איפה הוא יהיה, והם מקפידים לנקות אותו שחלילה לא יהיה עליו אבק ושהמכנסיים לא יתקמטו, וכיוצא בזה. זאת אומרת שיש אדם כזה – שהוא עובד והוא מוכן לעבוד, אלא שהוא מוכן לבנות את ההתייחסות לקב"ה רק בתנאים מסוימים שהוא מציב מראש.

כשהאדם מציב את כל אלה מראש, הוא למעשה בונה לעצמו בניין שהוא הבניין של הווייתו, של אישיותו, של מה שממלא אותו. כשאני קובע איך אני רוצה, דווקא ככה ולא באופן אחר – אינני יכול להיות כלי, מפני שאני כל כך מלא כבר בכל התנאים שהתניתי מראש לגבי מה שאני רוצה לקבל. אדם איננו יכול לקבל ברכה, מפני שהוא החליט מראש איזה סוג של ברכה הוא רוצה לקבל, באיזה אופן, באיזו דרך, באיזה צינור, איך זה נראה ואיפה זה יהיה. אחר כך הוא עוד מתפלא שזה לא

אך דרך כלל יש בחינה זו לכל אחד ואחד למצוא בנפשו, הן העוסקים במשא ומתן, הן יושבי אוהלים, בכל דבר שאומר אני וכו', ומחמת זה נטמטם ונסתם מוחו.

והנה העצה לעשות כלי ריקן, הוא כמו שכתוב: "לב נשבר ונדכה" וכו', "אשכון את דכא" וגו'. והוא כמשל אומן העושה כלי קבול, שצריך להכותה בפטיש סביב סביב עד שנעשה חלל בתוכה. וכך יהיה האדם ידכה וישוח להיות שפל רוח שלא יתפוס מקום כלל, שיהיה מקומו פנוי וחלל כאלו אין ואפס ממש.

בבחינת 'משכלה' או 'עקרה'. מה שאדמו"ר הזקן אמר זה שצריך שמשהו יצמח בתוכנו, ולפעמים קורה שאחרי כל הדברים והאמת מה שיוצא הוא דמיונות, שנולדים נפלים. זהו בעצם העניין של 'משכלה', של מי שיולדת ילדים מתים, דמיונות שווא. ההגדרה של דמיונות שווא היא שזהו דבר שאין לו קיום, זהו מצב רוח שבא והולך אבל הוא לא תמיד, והוא בעצם רק חזון שווא או דמיון. העניין האחר שהוא הזכיר הוא ה-'עקרה', שהיא בכלל לא מולידה אהבה ויראה. זהו אם כן העניין של "משכלה ועקרה בארצך".

בנוגע לעניין של 'עקרה' דובר על כך שיכול להיות מצב שבו משום מה האדם עוסק ומתבונן בעניין מסוים באופן אינטלקטואלי, אבל הוא לא מביא אותו להתעוררות אמוציונאלית. הוא אינטלקטואל, הוא מתעסק בדברים הללו אבל הוא לא מגיע להתעוררות הנפש. בנוסף, אדמו"ר הזקן דיבר על סוג נוסף של עקרה, שהיא בבחינה של טומטום, ועניינה הוא שאין בכלל מקום שבו תחול ההולדה. יש מי שהוא במצב שבו הדבר לא מתפתח, יש איזה עיכוב בתוך האדם והוא איננו גדל ומתפתח בתוך הנפש; אבל יש מי שהוא בבחינה של עקרה שאין בכלל מקום להולדה.

אך דרך כלל, יש בחינה זו לכל אחד ואחד למצוא בנפשו, כלומר כל אחד יכול למצוא את הדבר הזה בעצמו, הן העוסקים במשא ומתן, הן יושבי אוהלים, זאת אומרת שבעניין הזה אין זה משנה אם בן אדם הוא סוחר, עוסק באיזושהי עבודה או שהוא יושב ועוסק בתורה; אלא בכל דבר שאומר אני וכו', אני רוצה כך וכך, בפנים ובחוץ – ומחמת זה נטמטם ונסתם מוחו. אם כן, יש עקרה שיש לה על כל פנים 'בית ולד', שיש לה רחם, והבעיה היא רק שהדבר לא נעשה באופן הראוי. לעומת זאת, יש עקרה אחרת שבכלל אין לה 'בית ולד', וזה טומטום גמור, והוא שייך כולו לעניין אחר.

בהמשך, אדמו"ר הזקן ירחיב לגבי הדרכים בהם אדם עושה את עצמו כלי – כיצד הוא נהיה כוס ישועות, כיצד הוא נהיה כוס של ברכה. כאן הוא בעצם דיבר רק על הגדרת העניין של משכלה ועקרה, ואת הברכה שיש בזה שלא להיות משכלה ועקרה.

***

ריקון וניקוי כלי הקיבול

דיברנו על עניין הברכה של "לא תהיה משכלה ועקרה בארצך", ועל כך שיכול להיות מצב שאדם ברוחו ונשמתו הוא

חלל בתוכה, כיוון שהוא צריך לעשות שיהיה חלל פנוי. איך האומן עושה חלל? הוא לוקח דבר ומכה אותו כל כך הרבה, עד שנוצר חלל בפנים – וכך הכלי יכול להחזיק בתוכו משהו.

וכך יהיה האדם ידכה וישוח להיות שפל רוח שלא יתפוס מקום כלל, שיהיה מקומו פנוי וחלל כאלו אין ואפס ממש. אדם יכול להגיע לזה על ידי שבירת הלב. אין הכוונה שאם אדם רוצה להיות במעלה שיהיה לו מקום לפחות זה יפתור לו את כל הבעיות, כיוון שלא כל מי שיש לו לב נשבר מגיע לבחינה של אהבה ויראה, ושל יצירת הוויות של מעלה. מכל מקום, עם לב נשבר האדם יכול ליצור בתוכו הכנה לכך שיחול בתוכו משהו. אם כן, כל זמן שהאדם מרגיש את עצמו בתכלית השלימות והמלאות, לא יכול להיות שיהיה איזשהו לב נשבר, ומכיוון שהכלי מלא מידי הוא לא יוכל להכיל.

דיברו הרבה מאוד על זה ששבירת הלב לא מתבטאת דווקא בזה שאדם נאנח ברבים. זהו אותו אופן שלענווה וגאווה אין קני-מידה וכלי מדידה, ולכן אני לא יכול לדעת מיהו אדם גאוותן ומיהו אדם עניו על פי חיצוניותו של האדם, אלא על פי תוכו ופנימיותו. אדם יכול ללכת בראש זקוף ועדיין יכול להיות שליבו נשבר, וגם יכול להיות אדם שהוא כפוף כפיפה אחר כפיפה, כמו שצדיק צריך להיראות, ולמרות זאת הוא מלא בתוכו בהרגשת עצמו וטוב לו עם עצמו.

באותו אופן גם לא לכל אדם אומלל יש לב נשבר. לפעמים זה שיש לאדם מסוים הרבה צרות זה רק גורם לו לחשוב עוד

מדוע אין מקום להולדה כזו? אדמו"ר הזקן הסביר שזה משום שהאדם מלא כל כך מתוך עצמו, כך שאין לו מקום בשביל הקב"ה. כשאדם מלא כל כך הרבה במה שדווקא הוא רוצה ובמה שדווקא הוא מתכוון – אז הוא כל כך יודע מה הוא רוצה, ואין לו מקום לשום דבר אחר מלבד לרצונות שלו. לכן למעשה, ככל שהאדם הוא יותר 'יש' בפני עצמו הוא פחות יהיה פתוח לברכה ולשפע – וזה לא משנה אם הוא אדם שעוסק בעסקים גדולים, או שהוא יושב ולומד תורה או שהוא בונה עולמות ומחריבם; עדיין יכול להיות, שכל מה שמעסיק אותו כל הזמן זה רק מה שהוא בעצמו רוצה, והוא רוצה להכתיב את העולם בעצמו. וברגע שהאדם אומר 'אני רוצה כך וכך דווקא' – מחמת זה "נטמטם ונסתם מוחו". המוח מטמטם לא באופן שהוא לא יכול לחשוב אינטלקטואלית, אלא מוחו מבחינה זו שהוא איננו יכול להוליד איזשהו רגש, מפני שהוא כל כך מלא מעצמו שהוא לא יכול להוליד שום דבר שמתייחס לעניין האלוקי. ה-'אני' ממלא אותו מכל צד, ולכן אין לו מקום לחשוב על הקב"ה.

והנה העצה לעשות כלי ריקן. איך אדם יכול לעשות שהוא יהיה כלי קיבול, שיוכל לקבל משהו ושיוכל לחול בו משהו? הוא כמו שכתוב: **"לב נשבר ונדכה" וכו'** (תהילים נא, יט), **"אשכון ואת דכא" וגו'** (ראה ישעיהו נז, טו). מדוע נדרשת שבירה? השבירה היא לא שבירה של הריסה, אלא היא שבירה עם מטרה. והוא כמשל אומן העושה כלי קבול, שצריך להכותה בפטיש סביב סביב עד שנעשה

אך עוד אחת היא, מה שאמרו רבותינו ז"ל: "כוס של ברכה צריך הדחה מבפנים", והענין הוא כי אפילו מי שהוא נדכה בטבע, כגון שהוא עני ואין לו מצח להרים ראש, עוד צריך הוא שלא יטה לבו אפילו לדברים המותרים, להיות מקושר בהם בכל לב ונפש, כי אפשר לעולם שיתקיים עשיית דברים המותרים בלא לב גם כן. ואם הטה לבו ונקשר להיות בהבלי העולם אי אפשר להיות כלי קבול עד שיטהר, והוא כמו למשל כוס המלוכלך שאי אפשר להטיל בו יין עד שירחצנו, וכן האשה לא תוכל לקבל הריון אפילו יש לה בית וילד, אם לא נטהרה מטומאתה.

מבפנים ושטיפה מבחוץ". מה הכוונה בכך?

והענין הוא כי אפילו מי שהוא נדכה בטבע, כגון שהוא עני ואין לו מצח להרים ראש, עוד צריך הוא גם הדחה. כלומר גם אם כבר יש לאותו אדם כלי גדול שהוא ריק – בכל זאת הוא צריך הדחה. והעניין של ההדחה הזו הוא שלא יטה לבו אפילו לדברים המותרים, להיות מקושר בהם בכל לב ונפש. אין הכוונה כאן לכך שאדם יפרוש מהעולם הזה. ושוב, גם הפרישות מהעולם הזה לא מחייבת שעל ידי זה הוא יהיה אדם גדול או צדיק, אלא היא רק מחייבת שהוא לא יוכל לעשות עבירות מסוימות, וכמו למשל שאדם בודד לא יכול לעשות עבירות שדורשות חברה, ועדיין לעצם העניין ולעצם הנפש זה לא משנה. בכל אופן, הנקודה כאן היא שהאדם לא יהיה מקושר אפילו בדברים המותרים. לא מדובר כאן גם על הרהורי עבירה או על עבירות של ממש; מדובר כאן על כך שאדם יכול לעשות דברים שמותר לו לעשות ושהוא צריך לעשות, אבל הוא צריך לדאוג לכך שנשמתו לא תתקשר בדברים הללו בכל לב ונפש. כי אפשר לעולם שיתקיים עשיית דברים המותרים בלא לב גם כן. אם אני עושה כל

יותר על עצמו; זאת אומרת שלפני כן הוא לא היה חושב כל הזמן על עצמו, אלא הוא היה משאיר קצת מקום לאחרים, ועכשיו כשנהיו לו צרות – הוא יושב וחושב רק על עצמו. כמו שאמרתי, בשביל שאדם יהיה זולל וסובא הוא לא צריך מעדני עולם, אלא הוא יכול להיות זולל וסובא אפילו עם פת לחם ומים במשורה. כך גם לב נשבר איננו תלוי בזה שאדם מראה פנים חמוצות.

אם כן, יש אדם שמגיע למצב שהוא מרגיש שהוא לא ממלא את החלל, וברגע שהוא יכול להרגיש את ה-'אין', את ה-'לא נמצא', אז משהו יכול להיווצר. וכעת אדמו"ר הזקן אומר דבר נוסף: אך עוד אחת היא, מה שאמרו רבותינו ז"ל: "כוס של ברכה צריך הדחה מבפנים" (ראה ברכות נא). הרי הנושא המדובר כאן הוא העניין של כוס ישועות, כוס של ברכה. אדם צריך להכין את הכוס, את הכלי, את המטריצה – בשביל שכל הדברים יוכלו להיווצר בתוכו; וזהו העניין של 'כוס של ברכה' – כוס שמכילה ברכה. כאן בעצם נאמר שכדי שתהיה כוס שמכילה ברכה, האדם צריך לעשות משהו אחר, וכמו שכתוב ש-"כוס של ברכה צריך הדחה

הנקודה היא שאדם יכול להשקיע את נשמתו בכל מיני דברים שכאלו, ויש מגוון רחב מאוד של דברים שאדם צריך אותם – אלא שבנוסף לכך הוא גם מכניס את נפשו לתוכם. ובנוגע לנקודה הזו, אדמו"ר הזקן אומר שהוא צריך הדחה.

ואם הטה לבו ונקשר להיות בהבלי העולם, אי אפשר להיות כלי קבול עד שיטהר. זוהי בעצם השאלה: עומד לו אדם ומשקיע זמן וחיים שלמים בעבודת ה', והוא לא מגיע לשום הרגשה – לא אהבה ולא יראה; למה זה לא קורה? והתשובה כאן היא שלפעמים אותו אדם בכלל לא משאיר מקום כדי שמהו יוכל להתרחש בתוכו; וגם כאשר הוא משאיר מקום לכך שמהו יקרה בתוך חייו, עדיין יכול להיות שהכלי שלו עוד צריך הדחה.

הבעיה היא שאדם איננו יכול להיות בשלמות בשני עולמות. האחיזה בעולם אחד כמעט מחייבת שהוא לא יוכל להיות ולא יוכל להרגיש הרגשה לגבי עולם אחר. כשאני נמצא במקום אחד, בענייניו של עולם אחד, והם מעסיקים אותי בכל תחום בחיי – יהיה לי מאוד קשה לצאת מכך, והמחשבה שלי לא תוכל להתפס בדברים אחרים. אני אוכל להעמיד פנים, אבל אני לא אוכל להגיע לידי חוויה אמיתית בתוך עולם אחר.

והוא כמו למשל כוס המלוכלך, שאי אפשר להטיל בו יין עד שירחצנו. כלומר זהו אותו כלי שצריך להדיח אותו, ואם לא עושים את זה – הרי שגם אם ישפכו לתוכו יין, היין לא יעלה יפה. וכן האשה לא תוכל לקבל הריון אפילו יש לה בית ולד, אם לא נטהרה מטומאתה. אותה

מיני דברים שאני צריך לעשות זה לא אומר שאני צריך לעשות אותם בהכרח בכוונת הלב, זה לא אומר שאני צריך להכניס את נשמתו בתוך הדברים הללו. אף על פי שיש דברים שאדם צריך לעשות, עדיין אפשר לעשות אותם בכל מיני אופנים. שוב, לא מדובר כאן על כך שאדם ייצא מקיום העולם ולא יעשה את מה שהוא צריך לעשות, שילבש סחבות ושיאכל מיני קוצים; אלא מדובר כאן על כך שאת הדברים שאתה עושה – תעשה אותם בצורה אחרת.

היה איזה פתגם כזה פעם, שתרגומו הוא בערך: 'מה שאסור – אסור, ומה שמותר – אל תרוץ', וזה בערך מה שהוא רוצה לומר. הוא לא אומר אל תעשה, אלא רק אל תרוץ. ההבדל הוא שיכול להיות שיש לאדם את כל הצידוק האובייקטיבי, הסובייקטיבי, ההלכתי, והמשפטי לכל הדברים שהוא עושה, ואף על פי כן אדמו"ר הזקן אומר לו: אתה יכול לעשות את כל הדברים הללו כמו כל מיני דברים אחרים שאתה עושה בלי הנשמה שלך.

אגב, אפשר לראות את זה בכל מיני דברים קטנים: יש אנשים שבשבילם לאכול זה לאכול ולהתלבש זה להתלבש; צריך לעשות גם את זה וגם את זה. אבל יש אנשים שבשבילם לאכול זו חוויה, ולהתלבש זה לא רק זה שהאדם עומד לפני הראי, אלא שהוא עומד ככה חצי חיים – וזה לאו דווקא נשים; ראיתי כבר בריות שהבעיה של איזה צבע תהיה העניבה שלו זה דבר שתופס אצלו את עצם החיים, וזה לא משנה שהוא צריך את זה לצרכיו הפרקטיים לגמרי. אבל שוב,

הכלי שלי ולפנות את החלל שלו ושהוא
לא יהיה מלא רק בעצמו – אלא אותו
אדם כבר יודע שיש דברים אחרים בעולם,
ואף על פי כן הוא עדיין צריך לנקות
ולהדיח את הכלי שלו.

***

בעיה קיימת גם בנוגע להיריון: ההיריון
דורש מעבר והתנקות ממה שהיה קודם,
כדי שתוכל לבוא יצירה חדשה. וזהו בעצם
העניין של השלב של ההדחה: הנקודה
היא לא שהאדם צריך להיות ממין כזה או
אחר, זה לא רק זה שהוא צריך לנקות את

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

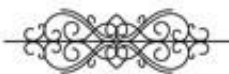

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מוזפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

